

יהודה קנופֿלר

בין שמים וים

קורותיה של ספינת מתנדבים

קולומביה

הוצאת ש. זק, ירושלים

בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
S 2008 A 1728

קנובלר, יהודה
בין שמים וים

C.1

2583510-10

SHL

תְּכּוֹן הָעֲנִינִים

- מבוא 5
תמונה ליד גדר התיל 7
פָּרֶק א. אַמוּנִים, דְּרָכִים, לְסַפִּינָה 9
פָּרֶק ב. בְּבֶטֶן הָאֲנִיָּה. בְּחֶסְדֵי הַמַּפְרָשׁ וְהַמָּנוֹעַ 19
פָּרֶק ג. אֶל הַחוּף וּמָמְנוֹ 29
על המחבר 41

איור עטיפה: שיר קנובלר

©

כל הזכויות שמורות
ליהודה קנובלר, נוה שאנן 23, ירושלים

נדפס בישראל תשס"ז
Printed in ISRAEL 2007

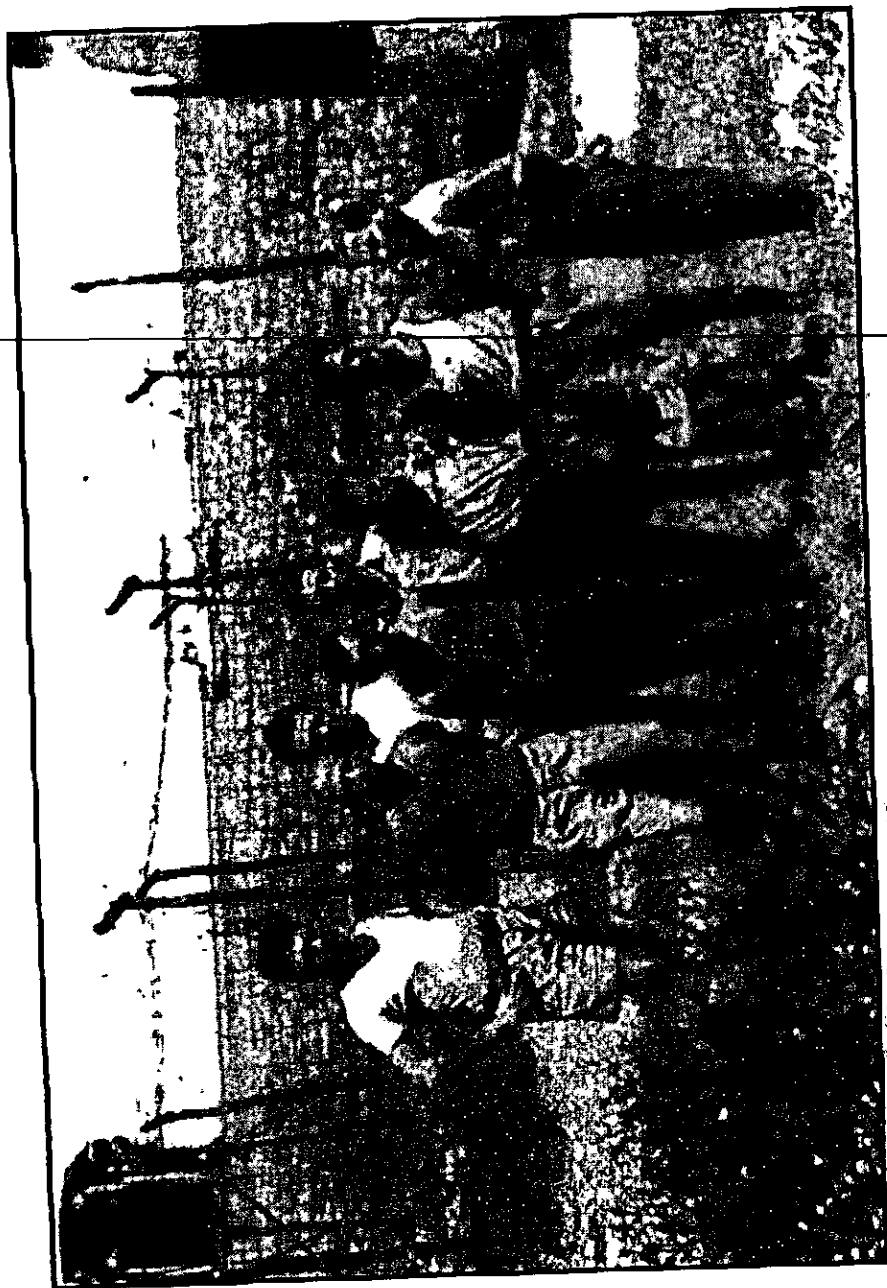
הוצאת ספרים
ש. זק S. ZACK
PUBLISHING HOUSE
רח' בית הדפוס 31
ירושלים 95483, ישראל
31 Beit Hadfus st.
Jerusalem 95483, Israel
טל: 02-6537760
zackmt@bezeqint.net
www.zack.co.il

לדרך עוד קדם והרוצים לעלות הצדיפו להמתין להקמת המדינה. נוכח הקרבות עם הערבים ידעו גם היוצאים, כי יגיעו לארץ בה מתחוללת מלחמה.

כדי להתגבר על הקשיים מחוץ ומבית הכריזה מפקדת ההגנה על גיוס במחנות העקורים וברכנוזי שארית-הפלטה בערים. המטרה היתה להגיע לאלף מגויסים. שש מאות המתנדבים עברו אמונים בינואר 1948 בגרנה ובסביבת מרסי ויצאו לדרך בפברואר בספינת ההגנה "לקוממיות". לשם הסוואה נוספו מספר משפחות מפרוקו וילדים פליטי שואה בלנית מדריות.

יחודה של ה"לקוממיות" היא בהעפלת מתנדבים מתגויסים, צעירי שארית-הפלטה, עד עקירתם ממימי הארץ למחנות הגרוש בקפריסין. ספור השירה נטוה סביב ארבעת הסטודנטים שהפסיקו את למודיהם ויצאו לדרך הגיוס, בזמן הארוץ המיוחד.

תְּמוּנָה לַיָּד גְּדֵר הַתֵּיל

ארבעת הסטודנטים ממינכן עם
חבריהם הקרובים, שקבלו את הפנוי
קבוצת הסטודנטים. צלום במחנה
63 בקפריסין, מאחורי גדר התיל
ומגדלי השמירה ליד חוף הים
בקראולוס, באזור פמגוסטה.

עומדים בשורה הראשונה מימין
לשמאל: לקח עקיבא (מורה), זקס
זאב (ולודק, סטודנט), רוזנטל אברם
(אברמק, הצעיר בחבורה), בורדמן
יצחק (איזק, מהנדס כימאי), קנובלר
יהודה (לולק, סטודנט), זיגמונט
(ספורטאי, חמק בשחיה).

בשורה השנייה מימין לשמאל:
מנדל אדם (אדם, סטודנט), גרינהאוז
טוביה (טדק, סטודנט)

למתנדבי ספינת ההגנה "לקוממיות"
(דצמבר 1947 — פברואר 1949)

בֵּין שָׁמַיִם וְאֶרֶץ

פָּרָק א. אֲמוּנִים, דְּרָכִים, לְסַפִּינָה

נוֹבֵמְבֵר שְׁנַת שֶׁבַע אַחֲרֵי אַרְבָּעִים,
אֲמוֹת הַסַּפִּים לְעֵינֵינוּ נְעוֹת,
לֹא הַמְתִּים יְהַלְלוּ יְהָ,
עֲלֵינוּ הַחֹב, לְהֵם הוֹדִיָּה.

בְּלִי הַמְתִּים מֵה קִטְנָה הַשְּׂאֲרִית,
מֵה עֲצוּם וְכָבֵד עַל לוחֹת הַבְּרִית
עַל הָאָרֶץ, עַל פְּתִיחַת הַשְּׁעָרִים,
אֵיךְ לוחֹת הַחֲרוּת — עִם יְתוֹם אֵיךְ יָרִים?

הֵיכֵן יָד הַצֶּלֶה לְמַגֶּלֶת הַכְּרָה,
אֵיךְ אָבִיב הַגְּשֵׁמָה —, אֵיךְ יְהַדֵּף סֵעֶרָה
מְחֹלְלֵת מְצוֹר, רְאֵה רַבִּים, כֹּה רַבִּים
מִתְקוּטָטִים לְעֲצוֹר מְעֻטִים מִלְּהָרִים...

★

רְחוֹק בְּאֲזוֹר הָאֲמֵרִיקָאִי
מִחֲנֵה אֲמוּנִים מוֹקֵם בְּחֶשְׂאִי.
קָם מִתְנַדֵּב, מְרֻגֵשׁ קְרִיאָה בְּלֵב,
הַקְרִיאָה לֹא תִרְפֶּה, יְבוֹא, יִתְיַצֵּב.

שֶׁלֶג לִבָּן הַשְּׁתַּפֵּן בַּיַּעַר,
 שׁוֹמֵר שָׁם עֵין מִבְּפָנַיִם עַל שַׁעַר,
 גּוֹשׁ כַּחֲל־לִבָּן שְׁכֵם אֶחָד יְנוּעַ,
 הִנֵּה מֵאוֹת אִישׁ יִתְנַדְּבוּ בַשְּׁבוּעָה.

לִלְהָ מוֹל צְרִיפִים תּוֹפֵשׁ אוֹתָךְ בַּצַּד,
 הַגֵּדֶר, הַתֵּיל, הַזְרָקוֹר אוֹתָךְ צֶדֶד,
 רָגַע וְחֹזֵר מִחֹזֶת אֵימִים, הֲדָף!
 שׁוֹב גִּלְגַּל בְּכַפּוֹ מַעֲטִים מְסוֹבְבִי?

שֵׁשׁ מֵאוֹת נְמוֹקִים לֹא לִחְזֹר אֶל הָיָה,
 הַרְהוּרִים, סַפְקָנוֹת, הַסּוֹסִים לְרוּיָה,
 שֵׁשׁ מֵאוֹת לְבַד, עַד לְגוֹשׁ אֶחָד,
 נֶעַ דָּגַל בְּרֵאשׁ וְקַדִּימָה צֶעֶד.

זָכַר, אִם יָרְבוּ, יִדְבְּקוּ גִרְגָרִים,
 הַיַּחַד יַעֲמֵד מוֹל כַּחוֹת אֲדִירִים,
 יִרְתַּע הַסִּכּוֹן, הַתְּקוּהָ תִּכְבִּיר.
 לְמַחֲרַת יֵצֵא גּוֹשׁ אָדָם עִם שִׁיר.

★

מְכוּנִיּוֹת־מִשָּׂא רְצוֹת בְּטוֹר נֶעַ,
 בְּרִזְזוֹט מִגֵּן מַעִין־הַרְעַ,
 גְּבוּל, מִסְמָךְ, קֶשְׁרֵי מִמְסָד,
 נִקְרָא, כִּי מַחְלִיפִים מְקַלֵּט.

בְּמַתוֹת־קִצִּינִים עֲזָבוּ בְּגְבוּל,
 כְּבָר מְצַחוֹת, הַחֶלֶף שְׂרוּוֹל,
 אֲזוֹר בּוֹ צְרַפְתִּי יִשְׁלַט
 מִסְבִּיר פָּנִים, אֲרַצּוֹ תִּסְמָךְ.

מבקר עוד רועש מנוע
ומתחלפים בעמידה,
ליון, נתן מכונית לזנח,
רכבת עד מרסי תסע.

מוניק, המס-כף מצביע
על ערמת מקלות קצרים,
מצוה לחתוביאם,
חברים הם יקרים.

קנה-עץ קצר, מקל מפר,
אתה גם זרוע גם ערב,
תנופה והך, תוקף הגס,
פליט השיל פחדו מלב.

★

מרסי, משטר צבאי הדק,
פלוגות, אסור חמור לצאת.
כל בקר שש מאות תרים,
פורשים בשטח הררי.
כדון, ספין, תרגיל מקלות
הפון לשעת ההתנבלות,
רובה פאן לא הכשר עדין,
כשר רק כלי מימי בינים.

כל ערב שיח מפקדה,
לא נשב על מזודות,
היתה שביתה, תהיה שניה,
הבו לנו אגיה!

סימנים, שעה קרבה,
אין יוצא ואיש לא בא,
משאירים כל שכבד,
רק תרמיל על הפתח.

לילה, חשך ממצרים,
ברכב עד לחוף שומם,
ויק הנפל על פני המים,
רק הגל אינו דומם.

ילדים, אתם מלוות,
ממרוקו משפחות,
סירה תחתור משפת הים,
ספינה איה? הנה שם?

★

הי מלח, מללח, מלא-א-ח!
תפש, משך, תן יד, פה קח!
הרם, החזק על גל רוקד,
סירה תפליג בים הרחק!

מלח, מללח, מלא-א-ח!
מלה עברית על תף ועור,
מלה תחתור, סירה תחזור,
מחוף לגל, עד כאן: עצר!

מלח מתח, החבל קשר!
תרמיל נזרק, קפיצה מגל,
קח יד מלח, נפל הפור!
ספינה או אגנית קיטור?

אין אפק, רק ספון קטון,
 קלפת ספינה, סירה בים.
 יורדים, סלם ומדרגות,
 בטון אגיה תקלט.

למטה רד, דרגש גיוס,
 זחל, צעקות, חוזר פיוס,
 שני שמנים, רזים שלשה,
 על כל מטור מרשת.

רצפה שקועה של בטון עץ,
 קומות קצוצות, רשתות ברזל,
 היום גמר מלהתרוצץ,
 תשכח, תנום, תודה לאל.

★

"אנו נהיה הראשונים,
 כד אמרנו אח אל אח..."
 נרדם האח, מלח יד קח,
 תבל בחלום נמתח.

"אנו נהיה, נהיה בין הבונים..."
 ככה שרנו, פעם שרנו כה,
 ספינה תקצר, גלים עונים,
 שבע מאות יחדו בסך...

נרדמים הילדים,
 יתומים, פליטי צלב קרס,
 בשנת לילה הם זוכים
 לשעת הורים, חלום ליל ערש...

מליות, קרובות, מורות,
 בדרךן לחיות אחרת,
 ליום אחר מתגעגעות,
 על כר לראש מי מותרת?

★

ביום ספון מצג שומם,
 כביכול מטען דומם
 ספינה סוחבת חביונה.
 מי ידע את הריונה?
 בטן לה — בלה מלאה,
 דחק, הבל וזעה,
 קטן הצהר מלהנשים.
 עין הרע — שלא תלשין.

עם רדת ערב מתפרץ
 נחיל אדם, לאויר פורץ,
 ראות נושמות, הפה נפתח:
 "מכורת, לך זמר, לך,

הרריך המה ישמחו
 עת מחול ההורה יושר,
 אסף פרחים לך, המה יפרחו,
 יכסו את פגי המדבר!"

הספון כבר להכיל צר,
 המעגל אל מעגל סר,
 הלאה, מעלה הרגלים,
 יחפנים מלכי המים!

הַרְרִיךְ פֹּה הֵם מִיָּם,
סְפִינָה תִרְקֹד בִּירְכָתֶיךָ,
אֵיךְ שִׂמַּח גַּל אֶל גַּל,
פּוֹרֵץ, רוֹקֵד הַמַּעְגָּל!

פָּנֵס אֶחָד וּמַעֲמָעִם,
רְאוּ כָּבֵד כּוֹכְבֵי עוֹדֵם,
גִּלְגַּל כְּזֹחַ בְּאַמְצֵעַ יָם,
הַמּוֹן כְּזֹה גִלְחָם וְתָם?

מַצְטָרְפִים הַכּוֹכְבֵיִם,
רוֹקְדִים שְׂמֵחִים, פּוֹרְחִים, שְׂבִים,
מִהָרֹו רְגָלִים הוֹרָה!
יָם — שְׁמַיִם תִּפְאוֹרָה.

חוֹזְרִים אֵלֶיךָ מְכוֹרָה!
סוֹבְבִים סְבוֹב סְבוֹיב לְדָגֵל,
עוֹלִים, עוֹלִים, רוֹקְדִים לְרָגֵל,
גִּלְגַּל גִּלְגוּל שְׂבַמְחוֹלוֹת!

★

בֵּין שְׁמַיִם לַיָּם —
קִלְפַת סְפִינָה זָעָה,
פֹּה שְׂכָבָה, פִּלְטָה הַתָּם
מִטָּה, מַעֲלָה נִקְרַעַת.

בֵּין שְׁמַיִם לַיָּם —
מִלְחָמַת אֵיתָנִים,
קוֹל סְעָרָה רוֹעֵם,
אֵין שְׁמַיִם, מִיָּם.

— בין שמים לים —
 קלפה מתנגעת,
 קרבו, נפלו שמים,
 בין תהומות טובעת?

★

ים מזעף נח —
 השמש תזרח,
 ניצוצות על מים,
 ספינה באור שמים.

קולות הלב צדים,
 גלי שירת ילדים,
 שמע, הים מצטרף,
 גלים, גלים אל לב.

גלים אל תרעו —
 לילדים בלי אם,
 אל תרבו מי —
 כל גל קצת ישאם.

★

בקר אחד שמועה קודרת תעבור,
 אדם נעלם, נעדר, גורלו כד לגמר?
 לא יודעים איך נפל. התאבד מרצונו?
 או אולי לא נזהר ושלם כשלונו?
 בודד היה, בודד, איש אחריו לא יבכה
 הן מרגיש כל אחד, צער רב מתלנה,

לא משחק הנחשל, רוחים פרועה,
קלפה מטלטלת מעל תהום שסועה.

★

זוג של צנורות באמצע השלד
מתעלה תחתונה לסיפון מזדקר,
רוח תגבר ומיד מטטלת
רגלים לראש במהפך תשגור.

ברוח יוצאת הספינה בקפיצות,
מן הצד אל הצד הגלים מקפיצים,
נשכבת לשמאל, נשכבת לימין,
זוג צנורות נתר בסרוגין.

סמן אותם זיגה, תחבולה הגה,
ציג לקהל המתש הצגה.
גם יד וגם רגל מתח אל כל צנור,
מחזיק הוא בשנים וכך מתחיל לגער:

מי כאן בעל-בית, זמינה! זמינה!
לפי פקדתי מוטלת ספינה!
עתה נא הביטו, אצוה לשמאל,
אצוה על הפוד: שמאלה המחול!

הרוח גוברת, הוא מרים את קולו,
כמפיל אניה מימינו לשמאלו.
שוב פקדה ופקדה, מסתכל, מחכה,
מכוון מבטו כמשליך שם חכה.

יענקלה! צורחת האשה לבעלה:
 ראה מה עושה הבריון הנבלה!
 את כלנו לים החכם עוד יטיל!
 לא יחזיר ואז אל המים יפיל!

הצגה עוד פעם-פעמים חוזרת,
 למרבה הפליאה האשה מיללת,
 יענקלה לא צלח, אשתו צעקה,
 חזרו שחוק ובדיחה וגרשה מועקה.

★

יום יום בא חובש,
 בין שבילים מסתובב,
 בדורים מחלק במנה:
 נגד חם ולשם הרגעה,
 אין דבר אפלו טעה.
 חובש כעסו, רוגזו, צועק:
 שקית, שקית ועוד שקית!
 מתי תפסיקו להקיא?
 רק חדלו מלאכל,
 שקיות יהיו לכל.

איזהו בן העולם הבא?
זה הסומך גאלה לתפלה
(ברכות ד')

בֵּין שָׁמַיִם וְאֶרֶץ

פֶּרֶק ב'. בְּבִטּוֹן הָאֵינִי.
בְּחֶסֶדִי הַמְּכַרֵּשׁ וְהַמְּנוּעֵ

הֵיט לֹא מִסְתִּיר אֶת כְּעִסּוֹ, אֶת זַעְפוֹ,
עַל כָּל הַחוֹרֵשׁ, הַגּוֹלֵשׁ עַל גְּבוֹ.
הַדָּב, הַעֲנֵק, חֲבוּקוֹ כֹּה אֲדִיר,
כְּפֹתִיו מְשֻׁטִים, מְקַצֵּף זָרֵם כְּבִיר.

אֵיךְ קִלְפֵת סְפִינָה בַּיָּמִים מְבִינָה?
לְטַפֵּס, לְפִיס, לְמַעֲלָה תִנְשָׂא
וּפְתָאֵם בְּמִקּוֹם לְהַדְרִים מְצַפִּינָה,
אוֹבְדֵת עֲצָה תִצְנֵף, תִּפְסָה.

שׁוּב הִנֵּה מְפִיס הַיָּם וּמְרַגֵּעַ,
קָבֵל וְנוֹשֵׂא וּמְסַרְבֵּל לְהַטְבִּיעַ
שְׂאֲרֵית שֵׁל פְּלִטָה. כִּי חֲטָאָה יִבְשֶׁת,
לֹא יֵשֵׂא בְּקִרְבוֹ עוֹד חֲרָפָה, יִתְקַשֶּׁה.

★

אֲחֵי רַחֲמֵן מְשַׁלְּנוּ, לֹא חוֹבֵשׁ אֶלָּא אֲחֵי,
עִם כָּד מִיִּם בְּיַד יִתְחַלֵּף: מִי יִקַּח?

מבקש ומגיש לקומות עליונות,
 גם יחסך ירידה וטפוס משנה.
 "הצהב" כך קוראים לו משום הנמשים,
 את פניו, את ידיו, את כלו מכסים.
 יש פאלה שדוקא קוראים לו לבן,
 בגלל המקרה בלבן בו סמן.
 שק דידיטי מידיו אז נפל,

השק התפזר והירש בו טבל.
 הצהב אם ישמע מרחוק אנה,
 ממהר ונגש, בפיו תמיד ברכה,
 כד, מטלית, תחבשת וידו גם וגיש,
 גם כתפו וידיים ויסחב את האיש
 עד לפתח בו מעט מאויר מסתגן,
 אחר כך לספון, לרגע מרעגן.
 ביום או בלילה, למטה לא יבדילו,
 למטה על ידינו, הירש תמיד לעינינו
 עיף בכבודות לסייע עולה,
 איך מחזיק מעמד אינו מגלה.
 כך חוזר ושומע, אנא, הירש בוא הנה,
 נרדם בהליכה ומגשש בשנה,
 אז נדמה לו, ראשו, קצת כמעט מתבלבל,
 ויורד לא יורד ובשביל מתגלגל...

נער מתבגר היה הירש במלחמה,
 כמה סבל ראה, כמה דם לא אמר,
 הירש ממעיט לדבר, לאיש לא יספר,
 דבורו פשטני ושפתו כה תמימה,
 לאות רצון גהרה על פניו מרשימה.

אולי בספון עם הים הוא לו שח,
 ים זה כָּבֵר יודע כִּמָּה כָּאֵב נִדְחָס,
 יסורים ללא גבול בהם ים נֶאֱחָז.
 אם להירש יבלע, אָנִיָּה זו תאבד,
 מבלי אבל חדש כָּבֵר צָדֵק לא ילד?
 ים שקט מתנצנץ, טפות מלוחות בפנים,
 השכם ספון מפנים, הירש בעננים
 מול חוף ים בָּאֶרֶץ, חולם יאיר פנים.

★

בָּאֶרֶץ כְּנַפְיוֹת הַחַיִּים הַשְּׂבִיתוּ,
 ידיעות מתדפקות על כפריים השחיתו,
 הפרעו הימים, נפסקו שבתות,
 לא פוסקות יריות, מתרבות הפצצות.
 מן הגבול חודר גִּיס, צועד בלי מפריע,
 התמודדות הדמים עוברת שיאים,
 כל ספינה אם תעבר, עוד מאות מביאה,
 שוברת קו בדוד, חומות מצור מבקיעה.

★

אשה דעתה נטרפת עליה,
 כובשת אחיזה בפתח הספון,
 צפרניה בעץ, רגליה תחתיה,
 בוכה וצוחקת, מתכוננת ללון.
 אחרי הפצרות תכנע ותקום,
 שבורה תחזור למקומה עד מחר,

האשה כספינה, בין תקנה ובין צל,
מטלטלת לבה לארץ ישראל.

לבה של ספינה מתדפק במנוע,
אם רוח תחזק נפרשים מפרשים
וגלים משתרעים לא ידעו מנוח,
נחמה — יום עובר ומרחק מתקצר.

★

אברמיק הצעיר בחבורה הקרובה —
מרבה את שערו במסרק לסובב,
על פנים לבנים כפודרה עדינים,
נמשים בתפזרת באדם מקרינים.

מן הגטו בלודז' לאושויץ הגיע,
חוזר על הגטו שיריו לפזם,
קולות מן הבית זכורים לו משמיע,
נגונים הם הבית, האב והאם.

אחות לו גדולה בארצות הברית,
אליה חפש אל הדרך לצאת,
שכנע, כי קודמת המדינה העברית,
ממנה יסע כרצונו בכל עת.

ליד כרתים עוגנים במפרץ סוף-עולם,
אין נפש חיה בו, מחוז שדים נעלם,
מחפשים מתנדב למהר ולצבע
והנה מתגלה כשרון, סיד-צבע,
על חבל השתלשל, במברשת נגע

והלאה והלאה כְּבֹד מַחְצִית אַנְיָה,
זו יְדוּ שֶׁל אַבְרָמִיק מְגַלָּה תּוֹשִׁיָה.

מִשְׁנֵה הַסְּפִינָה בְּמַהִירוֹת אֶת צְבָעָה,
מִשְׁנֵה מִזְלָה, שְׂמֵלְתָה מְרַהֵיבָה,
מִפְּנֵי שֶׁל אַבְרָמִיק נִעְלְמוּ הַנְּמָשִׁים,
הַסְּפִינָה וּפְנֵי שְׂנֵיהֶם מַחְפְּשִׁים.

★

אַבְרָמִיק וְאָדָם צְמַד־חֶמֶד צְעִיר,
מִי נוֹשֵׂא הַפְּלִים וּמִיֵּהוּ הָאֲבִיר?
אָדָם הַגָּדוֹל — אַבְרָמִיק הַקָּטָן,
הֵם שְׁנֵי הָרַעִים, דָּוִד וַיְהוֹנָתָן.

לְאָדָם רַק דּוֹדָה וְהוּא לָהּ כְּבָנָה,
לֹא אָבָא וְאֵמָא, הַדּוֹדָה בְּכַתָּה
וְאָדָם הַחֲלִיט, הַסְּבִיר לְדוֹדָתוֹ,
כִּי נֶצַל וְעֵתָה יִמְלֵא חוֹבָתוֹ.

לְמוֹדִים לְהַפְּסִיק — הַדּוֹדָה טְעָנָה —
זֶה קַל, הָאֲבֵל: אִם תַּחְזֹר הַבְּרָרָה?
הַחַיִּים מְלַמְּדִים, כִּי בְּרָרָה לֹא תַחְזֹר
וּמִגַּחַד לְחֶשֶׁב מְצוֹר אֲנִגְלִי לְשֶׁבֶר.

הַזְּכִירָה גּוֹרְלוֹ בְּמַחְנָה בֵּין גּוֹפּוֹת,
כְּבֹד אַחֲרֵי הַשְּׁחָרוֹר, הוֹצִיא חֲצִי־גְּנִיחָה,
עֲבָרָה בְּמַקְרָה, שְׂמַעָה אוֹתוֹ אַחֲזוֹת,
בְּנִס אֶת חַיּוֹ לְהַצִּיל הַצְּלִיחָה.

★

יש מקרים המעוררים איד־שהוא דמיונות,
מוציאים ספורים ופותרים לשונות,
בין אחד לשני קושר חוט השיחה,
השיחה לשעה הקורה משפחה.

קפצה שוב אנה והפילה דברים
וכלם שוב רצים להחזיר ולהרים,
אומר טאדק שמעו, הדברים על הראש
מזכירים ליד רישא ברנש עכברוש.

צבא פולני בצע שלוח כפריים
מפולין אל אוקרינה מזרחה,
נכנסו לכפר, נבל צעקה מרים,
ראש הכפר מערער ומוחה.

ביתו המלא רכוש שכנים יהודים,
על מעשיו הטובים העיד מאה עדים.
במשטר החדש משלו ודאי הכיר,
הנה קצין צעיר חשב לו — יערים.

הושבתי אותו מתחת לנברשת,
גירות לפניו, על שלחן לא שְלו,
יריה במנורה וזה כחץ מקשת,
קפץ וברח מזכוכית על ראשו.

טוב שאין כאן זכוכית וגם לא יריות,
רק נופלים סמרטוטים, תוספת שקיות
של חובש מבלבל וזוגות נעלים.
אך שלא יעלה הכל על פני המים.

טאדק השקט וקולו העדין —
מקרבים כל אחד אליו להאזין,
מזגו השמח ופניו המלאות
מביעים רק רצון טוב ותקוה לטוב.

צעיר ובהיר בין גויים התהלך,
עד גמר מלחמה, זכר כל-מה שמע.
שנאתו לאויב נשא אתו אל לב,
הגיע צבא — ילחם, יתיצב.

אין ספר ספורים בלבו הוא אוצר,
ברגעים של חסד בשלנה מספר,
איך חיל מסביבו, איך אובד במהומה,
על חנוך מדמה, על שויון מדמה.

גיוס ההגנה את טאדק לא הפתיע,
ידע מקומו, לאן עליו להגיע.
יש זמן ללמוד וזמן להפסיקו,
ימים יחזרו, ימשיך להעסיקו.

טוביה כמו שמו, בלב הטוב גחון,
ידו החזקה לשני היא משעון,
אמתו מוצקת, פיו אטה אחד,
חברך אהב, אינך יותר לבד.

★

ולודק-זאב משקיף ממשקף וקר-רוח:
פבר שבוע עבר, ימים לקראת החוף,
לקראת התחלה, חדשה, מרעננת,
הים הסוער דוקא לנו משענת.

הגרוע ביותר כָּבֵר מֵאֲחֻרֵינוּ,
התרגלנו לצר, המחר לפנינו.
התגברנו, נגבר, נתנהל בתבונה,
זה לנו פה חרטום, נחתר באמונה.

לא חזק הגדול שעבר כָּבֵר זִמְנוּ,
שהולך ובטל, כי פחש קרבנו.
ספינה זאת קטנה, אך תוסס מטענת,
מניסה במבחן, למבחן לפניו.

שמחים דברים אלה ממנו לשמע,
ממהסס, איש הנדסה ושיר לקנות,
תאבים לחזוק, להמשך, לשכנוע,
שרק הספינה לא תפסיק מלנסע.

שתמשיך הקשה, שירעיש המנוע,
שתרוץ הסערה עם כל אלה קדימה,
יום עבר ארץ, יום זה — בא נקדימו,
הימים שיבואו, יבואו לפרע.

מגנינות לו מבית, אף אם אין בהן עצב
ופתאום נפסקות, נכוצות השפתים,
רגעים לו לפתע, אלה גם ברצף,
פואמות מבית, מפי אם מנין?

יש מלים — אומר ולדק — סימנים וצבעים,
ושירות מילדות, מן הבית באים
וקשה להמשיך, באמצע נפסקים,
החיים כמוהם מתפרקים בסדקים.

מבריק ושוֹפֵעַ וּמְפַסֵּיק הַשְּׁחָקוֹן
וְהַיָּד מְסוֹבֶבֶת מְבַרֵּג בְּמַרְחָקִים,
מִפְקַח גְּרַמְנֵי בֹא בַלְבוֹב לַמַּתְקוֹן
אֵת מִסְפָּר הַיְהוּדִים לְקַצֵּץ ל"תְּקִינֹן".

זֶאב נֶצְמַד לַמְכוֹנָה וּפְנִיּוֹ רַק רְכוּז
וְיָדוֹ אֵת הַבֶּרֶג בְּמַבְרֵג תְּסוֹבֵב,
הַמְּפַקֵּחַ עֵבֶר, סְפוּק, דְּכוּי נוֹתֵר,
בֹּא לְכָלֵּל הַחֲלֻטָּה כְּגוֹי לְהַסְתוֹבֵב.

רְחוּק בְּאוֹקְרִינָה בְּזָכוֹת פְּנִיּוֹ כְּגוֹי,
מִתְכַנְסִים בְּמַחְתָּרֵת עֵצָה לְטַכֵּס,
בְּחֵדֵר לְמִטָּה גְּרַמְנִים בְּמִסְבָּה...
הוֹצִיא גַם לְמַעֲלָה מְפוֹחִית לְנֶגֶן.

פְּנִיּוֹ וּלְשׁוֹן פּוֹלְנִית, כְּשׁוֹרִיו,
בְּמַחְתָּרֵת פּוֹלְנִית יִשְׁרָתוֹ כְּקֶשֶׁר,
פְּקָדָה יַעֲבִיר עַל וְרָשָׁה לְעֵלוֹת,
הַיְחִידָה בִּיכְלָתָה רַק לְהַשְׁתַּהוֹת.

★

יִצְחָק הַמְּבַגֵּר, הַמְּסַגֵּר בֵּינֵינוּ,
בְּרוּסְיָה חַיִּיו לְמַדוּהוֹ לְשִׁתְּק,
הָאוֹרָה בְּעֵינָיו הַתְּקַבְּלָה עַל לְבָנוּ,
בְּמַהֲרָה אֲלֵינוּ הַצְּלִיחַ לְחֵמֶק.

מִהַנְדֵס כִּימָאֵי מַעֲלָה נְעֵלְמִים,
בְּמַהֲרָה מְקוֹנָה לְצֵאת מַחוּץ לְתוֹר,
אִם לֹא עִם בְּלָנוּ, אִם סְפִינָה לֹא תַעֲבֵר.
בֵּינָתַיִם מְבַלָּה סִיגְרִיּוֹת יוֹם תָּמִים.

נימוסים לפי צ'כוב, קצת עברית של סבא,
הגיע, התקבל, לאמר ברוך הבא,
ממתה לכלי נפץ ולאבק־שדפה,
הספינה העברית העמוסה לעיפה.

★

רעש מטרטור מעל ספינה ירד,
התרוז, המפרש, כל אדם הקפץ,
כך הבינו הכל, כבד ופל הדבר,
אורזון מעל־ראש מסביב היה תר.
המפקדים הודיעו: תמו מחבואים.
הבריטים גלו, מלויים מופיעים,
מגדלי צבא על גושי ברזל צפים,
הצי המלכותי סביב הנרדפים.
רחוק לא ירתיעו ביים הפתות,
הטורף אולי יפל ליד בנות,
ספינה חלושה להמלט לא תוכל,
באפיסת הכוחות או הדלק — תזחל.
נדאי אל מימי הארץ תפגס,
לפרץ תנסה בחפוש אתרי נס,
השתלטות תראה מתנהלת כחק,
החזק הוא יכתיב, לחלש פי ישתק.

כה אָמַר ה': קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע,
 נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים: רַחֵל מִבְּכָה עַל-בְּנֵיהָ,
 מֵאֲנָה לַחֲנָחִם עַל-בְּנֵיהָ, כִּי אֵינָנו:
 כה אָמַר ה': מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי
 וְעֵינַיִךְ מִדְּמִעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתְךָ,
 נָאִם ה', וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: וַיִּשְׁתַּקְּנוּ
 לְאַחֲרֵיתֶךָ, נָאִם ה', וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם:
 (יִרְמִיָּהוּ, ל"א, י"ד-ט"ז)

בֵּין שָׁמַיִם וְיָם

פָּרָק ג. אֶל הַחוּף וּמְמוֹנוֹ

הַבְּרִיטִים חֲגוּרֵת הַמִּשְׁמֵר מִקְרָבִים,
 בְּסַפִּינָה לְמִשְׂא וּמִתֵּן מִסְרָבִים,
 יְדוּעַ מַה מִּשְׂא וּמִתֵּן פֹּה יִתֵּן,
 מִי יִהְיֶה הַזֹּכֶה, מִי יִהְיֶה הַנוֹתֵן.

בְּסַפִּינָה מַחֲכִים לְמִלַּת אֲזַעֲקָה,
 יִצְבוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת בְּנִסְיוֹן הַדִּיפָה,
 עוֹד קָרַב אֲגָרוּפִים לַחֲפֵשׁ עֲלֶיהָ,
 לְשִׁבְיֵרֵת הַמְּצוֹר עוֹד סְפוּר, חֲלִיָּה.

מִתְנוֹסֵס עַל הַתֵּרֶן בַּד כְּחַל-לָבֶן,
 מִי יְדוּעַ הָאֵם גַּם אָדָם שֶׁל קָרָבָן
 יִתְנוֹסֵף לְצַבָּעִים, מַה תְּשֻׁלוּם יִתְבַּע
 נֶגֶד כַּח עֲרוּף לְמִלְחָמַת חֲרָמָה?

בכחנו להדף גל ראשון של פולש,
 בדומה ירתע גל של קצף גולש
 ועוזב ומפנה מקומו לאחר,
 הים שתודות בלי סוף משגור.

הצטברה עיפות, הצטברה גם חמה,
 עינים מתגעגעות למנוחת תרדמה,
 אך עינים פתוחות, בפנים מפח בער,
 איך צלח החתול ומי נתפש עכבר.

★

מוניק נקרא בלילה למפקד,
 הכתה שלנו נקראה לפקד,
 מפקדה למעשה תשמש הכתה,
 הקשר להבא יתקיים רק אתו.

המפקד וקשר לא יראו את פניהם,
 נחוץ להראיל לפעל בלעדיהם,
 והיה ולאחר שאנגלים יעלו,
 בחיפה, בלילה ממחבוא יעלמו.

אנשי ים איטלקים חזבים עד בוא עת,
 בין שורותינו, בינינו להקלט,
 קצת מלים, קצת לבוש ושנוי הופעה,
 חסידי אמות ים — מחדשים הוראה.

טרם נקבע אם סבילה או פעילה,
 אם בכלל לקיים התנגדות מעפילים,
 בארץ יקבע מהלך המארעות,
 בהתאם יגיעו, ינתנו הוראות.

בְּחִיפָה כָּל יוֹם מִתְרַחֶשׂוֹת מֵהוֹמוֹת,
הַאֲנָגְלִים בְּתוֹךְ, מְנַסִּים אֶתֶם לַחַיּוֹת.
לְפַעֲמִים גַּם פּוֹנִים וַיֵּשׁ שְׂנַעֲנִים,
הַדְּבָרִים מִשְׁתַּנִּים בְּמִקּוֹמוֹת הַשּׁוֹנִים.

עוֹלִים עַל סִפּוֹן וּמְחַלְקִים תְּפִקִּידִים,
מְפָרְקִים, מְסַלְקִים, לְקַרְצֹף מְקַפִּידִים,
אַחֲוָה מִתְנַשְׁמֶת, שְׂתוּף בַּעֲשִׂיָּה,
פָּנִים מִסְבִּירוֹת, מַחֲזֶה עֲלֶיהָ.

עוֹד זֶה מִתְנַדְּנֵד וְשָׁנִי בּוֹ תוֹמֵךְ,
כּוֹס מִיָּם עוֹבֶרֶת לְחִלוֹשׁ מִסוֹמֵךְ,
עוֹד לוֹגְמִים מְלֵא אֲוִיר מַחִיָּה נְפֹשׁוֹת,
צְפִיָּה לְחֻדֵּשׁ וְהִיָּה אֵף קֶשֶׁה.

★

מוֹנִיק הַתְּחַבֵּב בְּדֶרֶךְ עַל כָּלֵם,
מַעֲשֵׂי, לְעִנּוּן, לֹא מְרַבֵּה בְּמַלִּים,
שְׁקֵט וְצַנוּעַ, בְּפַקְחוֹת מַחִיָּה,
הוֹרָאָה חֲמוּרָה חַיּוֹכוֹ מְרַבֵּךְ.

מֵאֵד דּוֹמָה לְמוֹנִיק בְּמִקּוֹם שְׂאֵחַר,
תְּכַשֵּׁל מְרַחֵק מִי הוּא מִי לְבָרֵר,
רֹאשׁ עֵגֶל, אֵף קָצֵר וְעִינִים דּוֹמוֹת,
עוֹדֵן בְּסִקְרִז'יִסְקוֹ, כְּאֵן מִשְׁתוֹמְמוֹת...

בְּאַמְצֵעַ הַלִּלָּה מְגִיעָה הֶרְכָּבֶת,
שׁוֹטְרִים אוֹקְרָאִינִים מִתְנַפְּלִים לְהַכּוֹת,
נְבִיחוֹת הַכְּלָבִים וְתוֹזוֹהָ מִתְעַכְּבֶת,
חֲפוּשִׁים בְּלִי סוּף, הַזְדַּמְנוֹת עוֹד לְשֻׁדָּד.

אֲדָמָה כְּבֹצָה, מוֹצֵפֶת בְּסֵתוֹ,
בְּבִקְרֵי הַתְּגִלָּה מְחַנֵּה עֲצִים־מִקֶּרֶךְ,
גַּם שְׂדוֹת שׁוֹמְמִים וּפְסִי רַכְבוֹת,
שׁוֹרוֹת צְרִיפִים בָּלִים וּפְנִים מְצַהִיבוֹת.

פְּנִים מְצַהִיבוֹת, אֲנָשִׁים צְהִבִים,
עֲטוּיִים סְחָבוֹת מְצַהִיבוֹת, מְעֻבוֹת,
קוֹדָאִים לָהֶם לִיזִים, כְּבָר אֵינָם נְחֻשְׁבִים,
הוֹלְכִים וְנוֹפְלִים, יוֹצְאִים וְלֹא שׁוֹבִים.

עֲבָדוֹ בְּפִיקְרוֹן, אֲבִק־שְׂרָפָה צְהִב,
מִמְכוֹנוֹת־מִלְחָצוֹת הוֹצִיאוֹ קְבִיבוֹת,
מִלְכָּדָת מְקוֹשׁ אוֹתָם תְּקָדִים לְהַרְג,
נְשִׁימַת אֲסִירִים־עֲבָדִים מוֹצִיאוֹת.

חֲמָר גָּלֶם נוֹסֶף, תְּלִי טְרוֹטִיל יֶרֶק,
אֶל קִלְפוֹת הַבְּרָזִל שׁוֹפְכִים נוֹזֵל צְמִיג,
מִתְמַלְאִים פְּגִזִים, מִכָּל גֶּדֶל גְּלָמִים,
מִשׁוֹם מֶה קוֹרְאִים לָהֶם כְּאֵן רְמוֹנִים.

אָמַר מוֹנִיק מִשֵּׁם: רְמוֹנִים יָד תִּקַּח,
וְרַגְלִים נָרִים וְלִיעַר נִבְרַח!
נִיצוֹצוֹת בְּעֵינָיו... מִהַר נִצָּא סִבֵּר,
גַּם מִהַר הַתְּאֻכֹּזב, רְמוֹן עֵגֶל שְׁקֵל...

★

עוֹד מוֹנִיק אֶחָד — הוֹפִיעַ כְּבָר בְּסוֹף,
כָּל אֶחָד מְשַׁלְּשָׁה — כֹּה דוֹמִים זֶה לָזֶה,
לֵךְ תִּדְעַע מִי מֵהֶם בְּאֵמַת הוּא הַזֶּה,
זְמוֹן עֵבֶר וּבְרֵאשׁ מִתְחַלֵּף הַמְרָאָה.

בְּצ'כִּיָּה מוֹרִידִים לְשַׁעָה מִקְרוֹנוֹת,
אָמַר מוֹנִיק, הַלִּילָה — לִפְנֵי אוֹסְטְרִיָּה וּגְבוּל,
בְּהָרִים בְּסָבוּב הַקְרוֹנוֹת חִלְזוֹנוֹת,
עִם הַחֶשֶׁךְ קוֹפְצִים, חוֹבָה סָפוֹן לְטַל.

אֶצְלָנוּ כָּבֵד קָרָשׁ, כָּבֵד כִּמְעַט בַּחוּץ,
דְּחִיפָה וּקְפִיצָה, לְהַתְגַּלְגַּל וְלָרוּץ,
הַבֵּיטוּ בְּסָבוּב אִם מוֹרֵד יֵשׁ בְּצַד,
אֲחֵרֵינוּ אַתֶּם, לִקְפֹּץ, לָרוּץ מִיָּד.

הַקְרָשִׁים בְּקָרוֹן, שָׁם עָמְדוּ בְּמַרְגָּם,
אוּ יָדִים כְּשֶׁלוֹ, הַתְחַלְפוּ, לֹא עֶזֶר,
בְּדֵל אוֹלֵר וְקַ חֶרֶק, נִלְחָץ כִּמְעַט נִשְׁבֵּר,
עוֹד אָמְרוּ: לֹא נִיחָ! נִבְלָם, סֶדֶק הַבְּקִיעַ?

הַשֶּׁבֶר הַסְפִיק לְאַזְנֵיהֶם לְהַגִּיעַ,
הֵם שָׁמְעוּ, נִכְנָסוּ וּמוֹטוֹת בְּיָדָם,
מִטֵּר מִכּוֹת עַל רְאָשִׁים וְנִשְׁפָּף וְעוֹד דָּם,
הַקֶּטֶר מִתְדַחֵק, כָּבֵד אוֹסְטְרִיָּה מִן הַסֶּתֶם.

בְּיוֹם הַמַּחֲרָת הַתְּפִשְׁטָה הַשְּׂמוּעָה,
מוֹנִיק וְעוֹד שְׁנַיִם לְבִטַח הַבְּקִיעוֹ,
בְּסָבוּב עַל מַדְרוֹן וְרִיצָה בֵּין שִׁיחִים,
רִיזוֹת בְּאַחוּר וְקַ סְגוּרִים מְבִיכּוֹת.

★

אֲנִיוֹת מִלְחָמָה גְבוֹהוֹת וּמַהִירוֹת,
הַאֲנִגְלִים קוֹרְאִים לְכַנִּיעָה, מִפְּצִירִים,
בְּחִיפָה מְהוּמוֹת, בְּאֹוִיר מַחְנֵק,
הוֹרְאוֹת מִן הָאָרֶץ אוֹסְרוֹת עַל כָּל מַאֲבָק.

אָנִיהַ מִימִין וּמִשְׂמַאל אָנִיהַ,
כָּל אַחַת בְּצֵדָה, קוֹרֵעַת דּוּמְיָה,
מִימִין חֲבֻטָּה וּמִשְׂמַאל חֲבֻטָּה,
הַסְפִינָה הַקְטָנָה נִכְלָאָה בְּצַבְתָּן.

כָּבֵל מַחְרָטוֹם חֲבֵר אֶל הַשְּׁלִישִׁית,
הַסְפִינָה הַקְטָנָה נִגְרַדַת חֲרִישִׁית,
שׁוֹתֵק הַמְנוּעַ, לֹא פּוֹעֵם לְבָה,
לְרַגַע נִדְמָה, אֲנָגְלִים רוּחָה כְּבוֹ.

פְּתָאוֹם וּפּוֹרֵץ בְּשֶׁבַע מְאוֹת קוֹלוֹת,
מִגִּיעַ הַמְנוֹן לְסִפִּירוֹת עֲלִיוֹנוֹת,
לֹא אֲבָדָה הַתְּקוּהָ, תְּקוּהָ נוֹשְׁנָה,
לְשׁוֹב אֶל הָאָרֶץ, לְעִיר דָּוִד חֲנָה.

אַחַת, בְּשָׁנִית וְשֶׁבַח וְעוֹלָה,
הַשִּׁירָה מִתְחַזְּקַת, מִגְבִּירָה אֶת קוֹלָהּ
וְהִיא מִתְעַצְמָת, בְּשָׁמַיִם נוֹגַעַת,
מִכָּה בְּאַנְיוֹת, לְבָבוֹת מְזַעְזַעַת.

עוֹמְדִים הָאֲנָגְלִים לְבֵן קוֹמוֹת, קוֹמוֹת,
חִילִים בְּשׁוֹרוֹת, חוֹמוֹת מַעַל חוֹמוֹת,
צוֹפִים וְשׁוֹתֵקִים, יִצְבִּיעוּ בְּדָם?
מְרַצִּים מִמִּשְׁחָק בֵּין צִיד וְנִלְכָּד?

אוּ מַחוּץ, מִגְבוּהָ, הַטִּיבוּ לְרְאוֹת
מֵה עוֹי, זְמֵרַת יְהוָה, שִׁירַת־יָם — הַתְּגָאוֹת?
אַרְגֹּז עֲצֵי גֶפֶר, סְפִינַת נַחְשׁוֹן גּוֹאֵה,
מִי קָמוּ מִמֶּת, מִי עוֹר, מִי רוֹאֵה?

ההמנון כִּבְר הַיֹּשֶׁר בְּשִׁלְשִׁית וְנֹגְמֵר,
הַאֲנֻגְלִים כָּאֵלוֹ הַמְתִּינוּ לְגֹמֵר,
קוֹפְצִים חִלִּים מְסִירוֹת עַל סִפּוֹן,
מִכָּף רֶגֶל עַד רֹאשׁ חַמוּשִׁים לְהַכּוֹן.

★

מִתְקַרְבִּים לְנֶמֶל, מִתְרוֹמְמִים אֶפְקִים,
הַנֶּמֶל מִבֶּשֶׂר לְעֵינַי מִרְחֻקִים,
תִּכְלַת עַל גָּלִים עַד יָרֵק וְצִלְלִים,
בְּמִזְרַח קֶרְנֵי שֶׁמֶשׁ עִיר עַל כֶּר מְעֻלִים.

מִן הַיָּם לְנֶמֶל, מִנֶּמֶל אֶל הַהַר,
לֵב גֹּאֵה לְמִרְאָה, לֵב פּוֹעֵם וְנִמְהָר,
הַר פּוֹרֵץ לְמִרְחָב, עִיר גְּדוּלָה בְּכַנְפָיו,
בְּבִטְחָה תִטַּפֵּס, בְּפִסְגוֹת תִּכְנָס.

הַר צְבָעִים מִכֶּשֶׁף, מִכַּחַל עַד אָדָם,
עַץ יָרֵק מִתְפַּשֵּׁט, פְּרָחֵי שֶׁטְחֵי כְּתָם,
מִתְפַּזְרִים עֲנָנִים, הַפְּלֵא וְלֹא חִלּוֹם,
הַגְּעֵנוּ, אַחֲרֵינוּ, מִלִּיּוֹן וְעוֹד מִלִּיּוֹן.

עוֹד הוֹתִיר אֱלֹהִים לְפִלְטָה גְּדוּלָה
קִהְלוֹת בְּהֵן אֲשַׁמְדָּאֵי לֹא פָּגַע,
בְּמוֹסְקָבָה, בְּמְרוֹקוֹ — יְהוּדִים נִשְׁבָּעִים,
סְנוּנִיּוֹת רֹאשׁוֹנוֹת בְּסַפִּינָה מוֹפִיעוֹת.

קוֹמְמִיּוֹת נְטוּעָה, לְדוֹרוֹת תּוֹצְאָה,
מִתְנַשְּׂאֵת לִימָה, לְהוֹסִיף אֲנִי בָּאִים.
לְהוֹסִיף לְמִצִּיאוֹת בְּמִבְחָן כְּסוּפִים?
סְבָלִים עַל סִירוֹת מְנִיפִים אֲגְרוּפִים.

הצבא הרחיק כל סירה ודוברת,
 שומעים צעקות, לא שומעים מה אומרים,
 ערביים מסמנים, כי גרונינו שטופים,
 בנמל על רציף מניפים מנופים.

★

כחות צבא, משטרה, מגיעים לספינה,
 משטרה הורדת מפנים מכינה.
 רופא-קצין משחרר אל בתי-החולים,
 חולים מאשרים, מורדים אך עולים.
 מורדים אלונקות, הנושאים חילים,
 כדי שמוריד לא ברח, יעלם,
 אשה מלוה את ילדה החולה,
 קודח, לא ידע — בזכותו שני עולים.

האשה שעל גבול הטרופ בבאים,
 בלוי מטפלים, ללוות מתנדבים.
 טרוף לא מחלה — האנגלי כד קובע,
 צודק — בעיניו — מטרף כל נוסע.

הסתימה הורדה, הכבש הרחק,
 בזאת המגע עם הארץ נתק.
 רק מעל בגינים ורחק אל ההר,
 להציץ על הארץ, להציץ רק מתר.

★

אחרי פטפוט עם קצין ובעל המצנפת,
 פוקינג התרחק, טובב, עמד מלכת:

"כלכם הזהרו, התרחקו בשקט,
משחקים נחמדים, עם ובלי מדים.
בלשון למשך באו, לגלות, לרחרח,
אם בן, נתחכם, נעשה לנו שמח,
על שאלה מנין, מפוקינג כלנו,
ממקום דפוק זה, הכל משם יצאנו."

בחור רחב פוקינג, כבר מתחיל לקרות,
בדיחות חובב, חוגג, ימצא סבה לשמח
בכל מקום ומצב; תכונה ירש מאב,
טפיחה על השכם, שיחה מן המיטב.

הקצין האנגלי: הנירות? הם אינם.
התחוללה סערה ונפלו אל הים.
מהיכן יצאת? מפוקינג, שם מקום.
לאן — לא שואל, הספינה היא דרכון.

שואל את בא אחריו: הנירות? הם אינם.
התחוללה סערה ויחדו אל הים.
מהיכן יצאת? מפוקינג, שם מקום,
אצל הוד רוממותה — בקשה לדרכון.

בא אחריו לא שואל, רק מציב סימנים,
על נירות שאינם, בן — פוקינג התשובה,
כלם אותו מענה, כל אחד משם בא.
בעצמו מצטחק, הדברים מובנים.

פוקינג לאנגליה הזמן למשפחה,
שבועות, חדשים ויותר שם שיה,

החליט אל אלה משלו לחזור,
בפוקינג החליט כל גלות לגמר.

מתרגמן את עצמו הוא מנה בספינה,
לא ידע, כי פוקינג את עצמו אז כנה.
איש יותר מאז לשמו כבר לא שאל,
כאלו בשם פוקינג נולד וגם גדל.

★

ספינה ליד רציף, ליד הלב עוגנת,
רגעי חרדה, רגעי גאווה צופנת,
ממנה גשרון לאניה הבריטית,
למחנות ההסגר תוביל לקפריסין.

עוד עינים להר למרומיו נשואות,
מאחורי הפסגות שם הארץ כלה,
עוד מעט נפרד, עינים לא זזות,
אזנים בקולות מן ההר נאחזות.

★

קולות ברמות נשמעים:
אס-רחל! אנחנו באים!
שבים מארץ אויב,
שבים אל לבד, אל קולד!

בכה, גהי תמרורים,
מאן מתים להרדים,
עתה נשאים אל גבולד,
פנים אל פנים אל מולד.

קול בְּרָמָה נִשְׁמָע:
 ים הַדְּמִים נִרְגַע,
 ים גְּלִים מִלַּחַד,
 מִשְׁתַּוְּקָק אֶל רִגְלָךְ...

קול בְּרָמָה נִשְׂא:
 רַחַל יוֹרֶדֶת לַיָּם,

עוֹזֶבֶת אֶת יְפוֹ אֵי-שָׁם,
 צְפוֹנָה, שִׁפְתַי יָם מוֹבִילָה.

פֶּס חוֹל זֶהוּב לְרִגְלֶיךָ,
 מִהַר, תִּמְהַר אֶל בְּנֵיךָ.
 עוֹלָה מִמִּפְרָץ לָהָר,
 הַר הַכְּרָמֶל נִסְעָר...

הִנֵּה שְׂרִידֵי בְּנֵי,
 הַלֵּב נִרְעַד, לִקְרֹאת...
 הִנֵּה שִׁמְחַת בְּנֵי,
 לִמְרֹאָה אֶרֶץ פְּנֵי...

לֵב רַחַל נַחַם יִמְאֵן,
 עַל אֱלֹהֵי אֲבָדוֹ מִבְּלֵי נַחַם,
 לִבִּי אֵךְ לְכֶם, לֵב רַחֵם,
 רַק אֶתְכֶם, רַק אֶתְכֶם אֲנַחֵם!

אִפִּיל דְּמַעוֹת לַיָּם,
 נִשְׁבַּעַת לְכֹלֵם,
 אֶל חִיקֵי תַחְזוֹרוֹ,
 יַחְזְרוּ לְגִבּוֹלָם.

החופים יקבלו המוני אניות,
מקדוב ורחוק מן הים הן נעות
ואתכם אעמד לברכה ולאות,
לא עזוב תעזבו, בני להתראות!

קול ברמה נשמע:
אל תוסיפי דמעה,
רחל אם רחומה,
במהרה פה בניך,
נרוממך על כפים!
אם הבנים שמחה, הללויה!

■ יהודה קנובלר
לקראת שנת החמשים לשחרור
מחנות הקסגר בגרוש קפריסין,
ב-09.02.1949.

על המחבר

יהודה (ליב) קנובלר נולד ב-15.8.1923, בסלומניקי, פולין. היה הבן הצעיר להוריו, שרגא הלל (פייבל) בן זאב ונטל מבית רוזנפרוכט וחוה בת שמעון וולנרמן וצפה מבית סרברני; אחיהם של הבת הבכורה צפורה (פלה) ושל האח חיים יהושע (חאמק).

למד ב"חדר" אצל ר' יקל ונציגור ובבית ספר "יבנה" אצל המורה פרטיג. קבל חנוך ציוני מילדותו, מאביו שהיה יו"ר הסתדרות הציונים הכלליים בעיר ומאמו שהיתה פעילה בה. סיים שש שנות למוד בבית הספר הממלכתי היסודי ולאחר מכן עבר ללמד בגמנסיה העברית ע"ש חיים הילפשטיין בקראקוב. ב-1937 עברה המשפחה לגור בקראקוב. ב-1940 עזבו בני המשפחה את קראקוב בין עשרות אלפי היהודים המגורשים ועברו כפליטים בחזרה לסלומניקי, ליד קראקוב.

ביוני 1942 הוצא עם עשרות צעירים משלוח לבלז'ץ והובל למחנה־הרכוז יודנלאגר בפלאשוב. בסתו 1943 נשלח לנרקצה בסקרז'יסקו־קמינה ומשם למחנות בוכנולד בגרמניה. ב-5 במאי 1945 שחרר במאוטהאוזן באוסטריה.

אחרי שהיה קצרה בפולין עבר למחנה העקורים בלנדסברג, קבל תעודת בגרות במינכן ולמד כימיה באוניברסיטת מינכן. היה חבר מערכת של עתון הסטודנטים של התאחדות הסטודנטים העבריים במינכן ובה רכז את הפעילות הציונית.

היה בין ארבעת הסטודנטים שהפסיקו את לימודיהם, כמתנדבים מתגייסים בהתאם לקריאת הגיוס של ההגנה והעפילו בספינת ההגנה "לקוממיות".

גרש לקפריסין ב-19 בפברואר 1948 והגיע ארצה לצה"ל עם חסול מחנות ההסגר ב-9 בפברואר 1949. המשיך בלמודי כימיה באוניברסיטה העברית בירושלים ועשה את עבודות המסמך והדוקטור בהדרכתו של פרופ. מקס פרנקל. סיים כפרופ. גמלאי, לאחר 40 שנים של הוראה ומחקר בשדה הפפטידים, במחלקה לכימיה אורגנית.

בשנת 1958 היה בין מקימי ועד הארגונים להבטחת יעודו של יום הזכרון לשואה ולגבורה בכ"ז בניסן, אשר יצג את שארית הפליטה לפני הכנסת לקביעתו של היום כמועד ממלכתי מבטח בחק. במסגרת היצוגית של הועד פעל נגד חקי ההתיישנות על פשעי הנאצים.

הודה קנובלר פרסם ארבעה אסופי שירים בלשון הפולנית בהוצאת הספרים "מניטורה" (קראקוב, פולין): זכרונות משנות רצח העם (1996); עם שנים חדשות בימי כפורים (1999); סקרז'יסקו-קמינה, זכרונות מורקצה (2000), ענן בלב (2000). במרכזם של הספרים — עדות איננים ולב לחרבן היהודי.

חלק מהשירים התפרסמו ביידיש בעתון הניו-יורקי "אלגעמיינער זשורנאל".

שיר זה, בין שמים וים, מלווה הרגשה עמקה של חובה כלפי שלשה חברים יקרים שהלכו לעולמם.